

Våre Forfedres Runer

Runer skal du finne,
runer å tyde
svært store staver
svært stinne staver
som stor-tulen malte
og maktene gjorde
og gudenes rop risset.

M<•MR|ŦŦŦ•NM|ÞM&R<•NŦ<N†•X&RÞI

Håken Hveem

Forord:

Futharken har fått sitt navn etter de første runene i alfabetet. De ble brukt både til å skrive med, og til trolldomsbruk. Den eldste futharken ble brukt i fra ca 200 tallet til rundt år 500.

Håvamål og Sigdrivamål, omhandler runenes magiske bruk, en kan si at de to kvadene er en bruksanvisning, disse stammer fra rundt 500 tallet, så senere futharker er ikke relatert til disse.

Grunnen til at ikke alle de 24 runene i den eldste futharken er nevnt i Håvamål, er fordi de falt ut av bruk. Noen av de forandret også utseende ettervert, eller erstattet andre fonetiske verdier. Runene ble tilpasset det latinske alfabetet rundt år 1000, for å falle helt ut av bruk på 1800 tallet. Noen runetegn kunne bli brukt for to forskjellige lyder, sånn som F og G. Da er de satt opp som felles tegn i alfabetet.

Håvamål vers 144 og utover omhandler den magiske bruken av runer. Verset som hører til er nevnt under runen vis den er med i Håvamål.

Groas Kvad og mange andre kvad omhandler også den magiske bruken av runer. Det er plass under vær rune til notater, om du skulle ha behov for det.

Runene var ikke allemannseie før rundt 1100 tallet og utover, da var de ikke så hellige lenger og ble brukt til alskens skriblerier.

En liten advarsel fra Egil Skallagrimsons saga:

Skalat maðr rúnar rísta,
nema ráða vel kunni.
Þat verðr mörgum manni,
es of myrkvan staf villisk.
Sák á telgðu talkni
tíu launstafi ristna.
Þat hefr lauka lindi
langs ofrtrega fengit.
Oversatt til dansk:
Runer man skal ej riste
kan ret man ej dem tyde.
Mørke Runer mangel
Mands Forstand har vildet.
I de glatte Gælder
ti Gaadetegn jeg skued.
De har kostet Kvinden
Kvide lange Tider.

Innhold

Forside	1
Forord	2
Innhold	3
Første ætt:	
Fehu	4
Uruz	5
Þuriaz	6
Ansus	7
Raido	8
Kaunan	9
Gebo	10
Wunju	11
Andre ætt	
Hagall	12
Naudiz	13
Isaz	14
Jeran	15
Perhu	16
Iwaz	17
Algir	18
Sowelo	19
Tredje ætt	
TiwaR	20
Berkana	21
EhwaR	22
MannaR	23
Laguz	24
IngwaR	25
DagaR	26
Othala	27
Hvordan en skriver med runer	28
Norrøne og urnordiske innskrifter	29
Senere Futharker	30 - 31
Kilder	32

Navn: Fehu

Lydverdi: F

Beskyttelsesrune.

Runedikt:

Fehu vældr fræ'nda róge,
fóðesk ulfr í skóge.

Oversettelse:

Fehu forsaker krangel blant slektninger,
ulven spiser i skogen

Runen er relatert til:

Auðhumla, fredelig hornløs ku, rikdom, styrke, energi

Sigdrivamål: på gull

Håvamål:

Galder kan jeg
som ikke kongens hustru
og ingen andre kan;
Hjelp heter en,
og den vil hjelpe deg
mot saker og sorger
og suter i mengde.

Navn: Uruz, Uram, Úr

Lydverdi: U og V

Kvistrune

Runedikt:

Ur er af illu jarne;
opt loypr ræinn á hjarne.

Oversettelse

Ur (yr) kommer frem fra sprøtt jern
reinsdyret løper ofte på isete snø

Runen er relatert til:

Urokse, villskap, vill feminin styrke
Sigdrivamål: Ørnens nebb

Håvamål:

Den annen kan jeg,
som alle trenger,
som vil være leger i livet.

Navn: Þuriaz, Þurs

Lydverdi: TH, (som den første lyden i engelsk Thea)

Magirune

Runedikt:

Þurs vældr kvinna kvillu,

kátr værðr fár af illu.

Oversettelse:

Þurs gjør kvinner syke

Sjeldne er de som har glede av smerte

Sigdrivamål: Gugnirs spiss

Runen er relatert til: frostkjemper, brutal maskulin styrke.

Håvamål:

Den tredje kan jeg

om jeg trenger sårt

å hemme dem som hater meg;

Jeg døyver egger

for mine uvenner,

da biter verken sverd eller svik.

Navn: Ass,Oss,Ansus

Lydverdi: A

Talerune

Runedikt:

Ass (elvens munning) er veien for de fleste reiser,
mens en slire er sverdets vei.

Sigdrivamål: Brages tunge.

Runen er relatert til:

Æsene,Odin

Håvamål:

Den fjerde kan jeg
om fiender binder
lenker om lemmene mine
jeg galer slik
at jeg går på ny
fotlenken spretter av føttene
bandene av hendene brister

Navn: Raido, Ræið

Lydverdi: R

Ånd/tanke rune

Runedikt:

Ræið kveða rossom væsta;

Reginn sló sværðet bæzta.

Oversettelse

Reið påstås verst for hester

Regin smidde det beste sverdet.

Relatert til: kvinnelig rytter, sjamanreise, feminitet

Sigdrivamål: På hjulet under Rungnir's kjerre

Håvamål:

Den femte kan jeg

om jeg ser fiendtlig spyd

fare inn i flokken

hvor sterkt det en flyr

kan jeg stanse det

bare jeg når det med blikket

Navn: Kaunan, Kaun(byll)

Kvistrune

Lydverdi: K

Runedikt:

Kaun er barna bǫlván;

bǫl gǫrver nán fǫlván.

Oversettelse:

Kaun er fatal for barn

Døden gjør ett lik blekt.

Sigdrivamål: På ulvens klør

Relasjoner: sykdom, forråtnelse, lang helbredelse, feber, livets ild

Håvamål:

Den sjette kan jeg

om jeg såres med rot

av tryllekraftig tre;

den som ønsker å egget mitt hat

får mer mein av det en jeg

Navn: Gebo(gave)

Gledesrune

Magirune

Lydverdi: G

Runen er relatert til:

giftemål,partnerskap,familie,vennskap,
likeverdige relasjoner mellom mennesker.

Håvamål:

Den attende kan jeg
som aldri jeg lærer
møy eller manns kvinne,-
alt er godt
om bare en kan den,
slik er slutten på galdrene,-
uten den ene
som omfavner meg,
eller min egen søster.

Lydverdi: W

Navn: Vend, Wunju (det betyr glede)

Gledesrune,

Runen er relatert til:

styrke, lykke, fryd, ekteskapelig glede, ære

Sigdrivamål: på vørter

Håvamål:

Den syttende kan jeg

for at seint jeg skal

miste den unge møya

Alle galdrene

må du unnvære

lenge Loddfove!

til lykke for deg om du lærer

til hell om du husker

til gagn om du griper.

Navn: Hagalaz, Hagall

Lydverdi: H

Runedikt:

Hagall, er hvitest av frø
Odin skapte den eldgamle verden
Ånd/tankerune, Magirune

Relatert til:

verdens skapelse, ødeleggelse av slanger og drager, mestring av ild.
Bryter hjelmer (referanse, Kragehul spydskaft)

Sigdrivamål: På Sleipnirs tenner

Håvamål:

Den sjuende kan jeg
om jeg ser salen flamme
rundt de som er benket der;
hvor bredt den en brenner
kan jeg berge den;
slik kan jeg gale min galder.

Navn: Naudiz, Nauðr

Lydverdi: N

Runedikt:

Nauðr gerer næppa koste;
nøktan kælr í froste.

Oversettelse:

Nauð har lite valg
den nakne mann er kald av frost.
magirune

Runen er relatert til:

Norner, akseptere skjebne
Sigdrivamål: På Nornens negl

Håvamål:

Den åttende kan jeg,
som alle har
glede og gagn av å lære
om hatet vokser
bland høvdingsønner
kan jeg bøte det brått.

Navn: Isaz, Isa

Lydverdi: I

Understrømmens rune

Runedikt:

Ís kǫllum brú bræiða;
blindan þarf at læiða.

Oversettelse:

Íss, vi kaller det en stor bro
leder trenger den blinde.

(Sjamanen hjalp den dødes sjel til dødsriket)

Relatert til:

ro, kulde, verdens skapelse, Gjallarbrú (broen som leder til dødsriket.)

Sigdrivamål: På broens ende

Håvamål:

Den niende kan jeg om
i nød jeg er
og må berge synkende båt
storm på sjøen
stiller jeg
og demper hele havet

Navn: Jeran, Ár

Gledesrune

Lydverdi: J

Ár(jeran) er en velsignelse for menneske

Jeg sier at fróði var generøs.

Runen er relatert til:

Guden Frøy, fruktbar høst, modne planter.

Håvamål:

Den tiende kan jeg,
om jeg ser trollkjærringer
leike seg i lufta;
jeg kan volde
at på villspor de kommer
fra heimen og hammene sine
fra heimen og hugene sine

Lydverdi: P

Friggs rune

Navn: Perð (perþu)

Fødselsrune, løser bånd, vintersolverv.

Mot dårlige vetter.

Sigdrivamål: Den fødendes handbaker.

Relatert til:

disene, feminin magi, moderlighet

Skjoldmøer (norrønt skjaldmær)

Navn: Eihwaz, Iwaz, Eoh

Lydverdig: ë

Understrømmens rune.

Runen er relatert til:

frivillig isolasjon, kurering av kvinnesykdommer (i følge Edda)

Yggdrasil, barlind, bue.

Trygg reise.

Sigdrivamål: båtens kjøl, bladet på roret, årens blad, blodige vinger

Håvamål:

Den sekstende kan jeg

om hos en slu kvinne

jeg vil eie all hennes lyst;

jeg kverver hugen

til kvitarmet møy

og snur hele hennes sinn.

Navn: AlgiR

Lydverdi: Stemt S

Magirune

Kvistrune

Runedikt:

AlgiR(elgR) bor i en sump
gror i vannet, den gir grusomme sår,
søler til ethvert menneske som legger hånd på den.
Elg, uvett og vett som bor i det menneskelige sinn.
Relatert til totemdyr.

Navn: Sowilo, Sól

Lydverdi: S

Runedikt:

Sól er landa ljóme;
lúti ek helgum dóme.

Oversatt:

Sól er verdens lys
jeg bukker for din gudommelige dom.

Seiersrune.

Runen er relatert til:

Gudinnen Sól

usårbarhet, ett univers i balanse, femininitet.

Håvamål:

Den ellevte kan jeg
om jeg går ut i strid
med gamle, gode venner
jeg galer under skjold
og de går med styrke
uskadde ut i kamp
uskadde inn fra kamp
uskadde alle veger

Navn: Tiwaz, Tyr

Lydverdi: T

Beskyttelses rune

Runedikt:

Tyr es einhendr Asa;
opt verðr smiðr at blasa.

oversettelse:

Týr er den enarmede Æse.

Smeden blåser ofte.

(Sjamanen har her da smedens rolle, da han skaper noe)

Relasjon til Seiersrunene.

Runen er relatert til:

visdom, rettferdighet, trofasthet, union, styrke.

Seier vunnet gjennom vansker.

Sigdrivamål: Nevn Ty to ganger.

Håvamål:

Den tolvte kan jeg
om i ett tre jeg ser
død mann dingle i ett reip
jeg rister og maler
runer slik
at liket får liv
og taler med meg.

Navn: Berkana, Bjarken

Lydverdi: B

Fødselsrune og Seiersrune.

Runedikt:

Bjarken er lavfgrønstr líma

Loki bar flæ'rðar tima.

Oversettelse:

Bjarkan er den med grønneste blad

Loke var heldig med sitt lureri.

Runen er relatert til:

Gudinnen Frøya

udødelighet. Frisk ungdommelighet.

Håvamål:

Den trettende kan jeg

om jeg kommer sjøl

og vigsler en gutt med vatn;

han faller ikke

om han ferdes i kamp,

han segner ikke for sverd

Lydverdi: E

Seiersrune

Navn: Ehol, Ior, Ehwar

Relatert til :

Guden Frøy, selv om runen som er assosiert med Frøy er Jeran.
hest, kvinnelig rytter, spirituell reise

Navn: Mannaz, Maðr (menneske)

Talerune

Lydverdi: M

Runedikt:

Maðr er moldar auki;
mikil er græip á hauki.

oversettelse

Maðr er en forsterkelse av støvet
mektig er haukens klo.

Runen er relatert til:

menneske, mann, menneskelig kommunikasjon.

Håvamål:

Den fjortende kan jeg
om for folket jeg skal
nevne gudenes navn
og alle æser
og alver kjenner jeg;
ingen uklok kan slikt.

Navn:laguz(vann,sjø),Laukaz (løk),Lögr(vann)

Lydverdi: L

Runedikt:

Lögr er, fællr ór fjalle foss;

en gull ero nosser

oversettelse:

Lögr(laguR) finnes hvor en foss

faller fra en fjellside

men ornamenter er laget av gull.

Beskyttelses rune.

Runen er relatert til:

indre styrke,sammenhold,vill løk.

Sigdrivamål: Drikkeglass

Håvamål:

Den femtende kan jeg

som Tjodrøre kvad

dvergen ved Dellings dør;

kraft gol han for æser,

for alver trivsel

for Roptaty-Odin vett og visdom

Lydverdi: NG

Navn: Ing, Ingvarr

guden Ing's rune. Tankerune

Runen er relatert til:

Guden Njord

Balanse i trivsel, hell, sosial status, primitiv energi.

Lydverdi: D

Seiersrune

Navn: Dagr(Dag)

Runen er relatert til:

Guden Dagr

fornyelse,dag,morgengry,problemløsning,gjør troll til stein

Lydverdi: O

Navn: Oðalan, Oðal

Magirune

Runen er relatert til:

Odel, arv, eiendom, forfedre.

,Guden Loke, hamskifte, seið.

Hvordan en skriver med runer:

Når en leser gamle runetekster, kan en undre seg over om de gamle runemesterne var ordblinde, eller om tekstene hadde feil i ortografien av andre årsaker, som f.eks. at tekstens innhold skulle skjules eller at tallverdien i teksten hadde mer betydning for hva som skulle uttrykkes, slik at teksten fikk det rette magiske innhold. Et forhold er selvsagt det at det ikke fantes noe Norsk språkråd som dikterte rettskrivingen som i dag, svaret kan også ligge i at runene ble skrevet rett ut etter lydverdien. De brukte foreksempel ikke doble bokstaver. En god del av tekstene er heller ikke så lette å tyde, og har blitt tydet på forskjellige måter av språkforskere. Runetekstene ble også som regel skrevet uten opphold mellom ordene, noe som kan gjøre de enda vanskeligere å tyde. Det fantes ingen begrensning av formatets form, slik at runer ble risset i alle retninger og omtrent på alle slags bruksgjenstander, både i dekorform og som skulte magisk formuler. Når runer ble risset i stein ble det hogd mange punkter ved siden av hverandre til en sammenhengene strek. De brukte også binderuner vis det foreksempel var trangt om plassen. Tegnet for blåtann, som består av Hagall og Berkanan er ett meget kjent eksempel.

Norske Runers språk.

Eldre urnordisk, 200 e. Kr. - 500 e. Kr. Dette er den nordlige ætten av den nordgermanske språkstammen; et språk som var svært likt det de snakket nord for Svartehavet på den tiden 24-runers Futhark ble brukt..

Yngre urnordisk, 500 e. Kr. - 800 e. Kr. (700 e. Kr.). Den eldre 24-Runers Futhark og diverse overgangs-Futharker ble brukt..

Hvordan kan man skrive med runer når det mangler så mange runer for lyder vi trenger for å skrive nordisk, som for eksempel Å, Æ, Ø, Ä, Ö, V og Y ? Problemet er felles for alle de nordiske språk. Vi må løse det med å bruke andre runer for disse lydene.

Derved får man samtidig mulighet for at skrive setninger eller ord som kan mene flere forskjellige ting samtidig, noe som samtidig kan være et problem. En av de måter man kan dele den gamle språklyden opp på, er følgende:

Vokaler

Korte: a, e, i, u.

Lange: ê, î, ô, û, ê (êi).

Diftonger: ai, au, eu.

(Niels Åge Nielsen: Danske Runeindskrifter)

Konsonanter

p, t, k. - (b-?), ð, q, (senere b, d, g).

f, þ, h. - w, j. - s, z (stemt s). - l, r. - m, n, (ng).

(Niels Åge Nielsen: Danske Runeindskrifter)

For V-lyden kan brukes Ur-runen eller Fe-runen eller Wynn-runen.

For Y-lyden kan brukes Is-runen eller Jara-runen.

For Å-lyden og Ø-lyden kan brukes Odal-runen.

For Æ-lyden kan brukes Eo-runen.

Norrøne og urnordiske innskrifter:

Noen magiske ord: auja, laþu, laukaR, alu, lina laukaR

Inskripsjon på ett spydskrift funnet i Kragehul myr, Danmark:

ek erilaz āsugīsalas muha haite, gagaga
ginu gahellija, hagala wiju bi gaize.

Oversettelse:

Jeg erliaz, (fra)Āsugīsalaz muha heter g+a g+a g+a(kamprop,+ markerer binderuner)
magisk hellig,(rune)Hagala jeg vier til spydet.

En erilaz, eller en eril er en runekyndig trollmann.

Spydspiss, Toten, Øvre Stabu, ca 200 tallet:

(Urnorsk)rauijar, (norrønt)Reynir.

Ordet betyr «den som røyner» eller «den som prøver» (røyneren, prøveren).

Kvinnegaldr(hvit magi):

Risti eg þér asa atta Rister jeg for deg æsir åtte

nauðir niu Nauðir ni

þussa þrettan þursar tretten

Fra en minnestein:

katil raisti stain þína haftir iurun kunu sína.

Oversettelse:

Kjetil reiste (denne) stein etter Jorun, konen sin.

Inskripsjoner fra bryggen i Bergen,skrevet ned på trefliser og annet de hadde for hånden

(ca 1000 tallet):

Eysteinn á mik

Oversettelse:

øystein eier meg.

unn þú mēr

ann ek þér

Gunnhildr

Oversettelse:

elsk du meg

jeg elsker deg

Gunnhild.

felleg er fup sin bylli

Oversettelse:

herlig er fitta, måtte kuken fylle den.

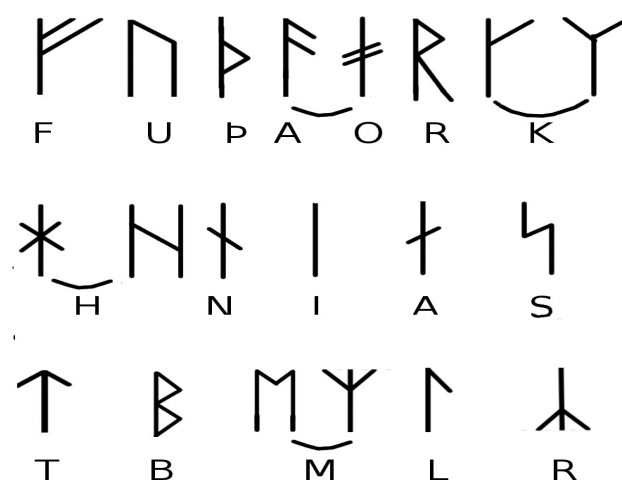
Gyða segir at þú gakk heim

Oversettelse:

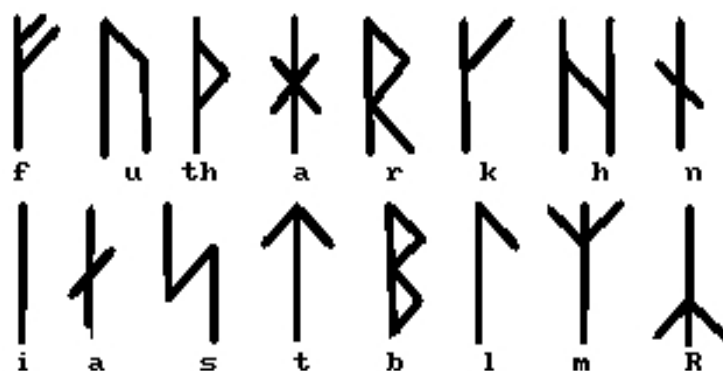
Gyda sier at du (skal) gå hjem

Senere Futharker

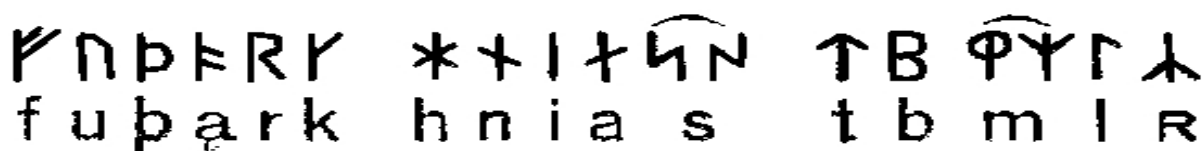
Overgangs runer fra ca 500 tallet

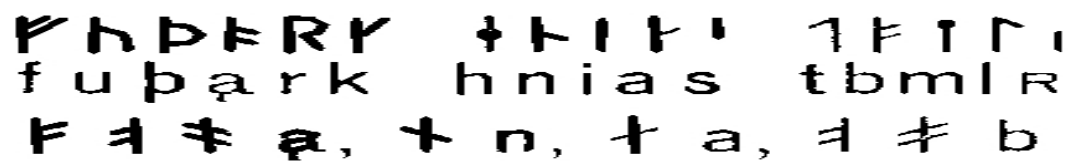
Norske runer fra etter år 600

Runer fra 800 tallet, dansk type

Røkruner, ca 800-900 tallet

Kilder:

Nordic magic healing, Yves Kodratoff.

Håvamål.

Sigdrivamål

I begynnelsen var FUTHARK, Norske Runer og runeinnskrifter, Terje Spurkland.

Wikipedia.

En oppgave:

Hva er følgende runer ?

Gledesruner:

Seiersruner:

Magiruner:

Beskyttelsesruner:

Fødselsruner:

Understrømsruner:

Greinruner:

Taleruner:

Ånd/tankeruner: